

Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
9(1), 93-120, 2020
Özgün araştırma makalesi

<http://dergi.amasya.edu.tr>

Ortaokul 5. ve 6. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitapları Hakkında Öğretmen Görüşleri**

Merve Yücel^{1,*} ve Sevilay Karamustafaoğlu²

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye

² Amasya Üniversitesi, Türkiye

Alındı: 25.02.2020 - Düzeltildi: 18.05.2020 - Kabul Edildi: 20.05.2020

Atf: Yücel, M. ve Karamustafaoğlu, S. (2020). Ortaokul 5. ve 6. sınıf fen bilimleri ders kitapları hakkında öğretmen görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 93-120.

Öz

Ders kitapları öğretmen ve öğrencilerin başvuracakları en önemli kaynaktır. Bu bakımdan ders kitaplarının istenilen özellikte olması gerekmektedir. Bu bakımdan araştırma, yenilenen 2018 fen bilimleri öğretim programına yönelik olarak hazırlanmış ve kullanılan 5. ve 6. sınıf fen bilimleri ders kitapları hakkında öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Kalitatif araştırma yaklaşımı kapsamında olgubilim araştırma yönteminden yararlanılmıştır.

*Sorumlu Yazar: Tel.: 0 505 2121222, e-posta: merveozkan05@gmail.com

**Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

ISSN: 2146-7811, ©2020

Veriler öğretmenlerle yürütülen yarı yapılandırılmış mülakatlarla toplanmıştır. Belirlenen kitapları kullanan öğretmenlerle 10 fen bilimleri öğretmeniyle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Fen bilimleri öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen verilerin analizi, benzer ve farklılık durumlarına göre gruplandırılarak çeşitli temalar oluşturularak yapılmıştır. Bu temalar; içerik, öğretim yaklaşımı, resimler, ünite sonu öğretim yardımcıları, laboratuvar etkinlikleri ve fiziksel özellikler olarak altı kategoride toplanmıştır. Öğretmenlerin en çok olumsuz görüşü ünite sonu öğretim yardımcılarının beledikleri özelliklere sahip olmaması yönündedir. Buna karşın öğretmenlerin en çok olumlu görüşü kitabın fiziksel özelliklerin başarılı olması yönündedir. Öğretmen görüşlerine göre 5. Sınıf fen bilimleri ders kitabının yeterli ölçme değerlendirme bölümlerine sahip olmadığı, bununla birlikte kitabın dış görünüşü ve göze hitap etmesi açısından yeterli özelliklere sahip olduğu sonucuna varılmıştır. 6. sınıf ders kitabı için ise öğretmenlerin tamamının, kitaptaki etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun ve kolay uygulanabilir olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkılarak, ilgililere gerekli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitabı, Öğretmen Görüşleri, Fen Bilimleri

Giriş

Eğitimde yaşanan değişimlere paralel olarak Milli Eğitim Bakanlığı, 2000'li yılların başlangıcından itibaren eğitimde yoğun bir reform çabası içine girmiştir (Karagözoğlu, 2005; akt. Atila, 2012). Bu çabaların neticesinde Eğitimde Çağı Yakalama 2000 projesi ile daha önce geleneksel yaklaşımların uygulandığı öğretmen merkezli uygulamaların ötesine geçerek öğretmenin öğrencilere rehberlik etmesi ve öğrencilerin aktif katılımları sağlanarak dersi, kendi çabaları ile öğrenmeleri amaçlanmıştır. Daha sonra 2004 yılında gerçek anlamda yapılandırmacı yaklaşım esas alınmış ve fen ve teknoloji okuryazarlığı kavramı öğretim programında yer almıştır. 2013 ve 2017 yıllarında da mevcut öğretim programları yenilenerek güncellenmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına (2019) göre, yenilenen fen bilimleri öğretim programında öğrencinin aktif, öğretmenin ise rehber ve yönlendirici bir konumda olduğu öğrenme ortamları

oluşturulmalıdır. Öğretim programlarının hedeflerine tam olarak ulaşabilmesi için, öğrenme ortamları kadar öğretim materyalleri de önem kazanmaktadır. Öğretim materyalleri, öğrenciler için zengin ve çok çeşitli öğrenme ortamları oluşturur, aynı zamanda da öğrencilerin bireysel öğrenme stillerine uygun ortam hazırlar. Öğretim materyalleri, öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği karmaşık durumları ve soyut kavramları da somutlaştırarak daha anlaşılabilir bir hale getirir (Akçay, Feyzioğlu ve Tüysüz, 2003).

Günümüzde gelişen teknolojiye bağlı olarak eğitim alanında çok çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Bunlardan en yaygın olanları görsel ve işitsel materyallerdir. Bütün bu eğitim yolculuğunda program geliştirme süreçlerinde ve sınıf içinde en vazgeçilmez öğretim materyali ise şüphesiz ki ders kitaplarıdır. Ders kitabı, öğretim programı içinde bulunan konuları, planlı ve düzenli bir şekilde içinde barındıran temel bir bilgi kaynağıdır. Bu nedenle de en çok kullanılan materyal olma özelliğini taşımaktadır. Günümüzde bilgiye ulaşma konusunda öğrenciler açısından çok büyük bir çeşitlilik ve eşitsizlik bulunmaktadır. Son yıllarda okullarda ders kitaplarının ücretsiz olarak dağıtılması ile sosyoekonomik olarak farklılık gözetilmeksizin her öğrencinin ve velinin kısa yoldan ve rahatlıkla bilgiye ulaşmasını sağlayan ders kitapları, bu anlamda da öğretmen ve öğrencilere bir standart getirmektedir. Ders kitapları ülkenin benimsediği öğretim programlarına paralel olarak bilgileri düzenler ve bir plan dahilinde öğrencilere sunar. Bu nedenle ders kitapları adeta eğitimde tamamlayıcı bir unsur görevini de üstlenmektedir (Ünsal ve Güneş, 2002).

Etkili bir ders kitabının en önemli özelliği, ülkede benimsenen öğretim programı ile uyumlu tasarlanmış olmasıdır (Morgil ve Yılmaz, 1999). Eğitim-öğretim yolculuğu uzun soluklu bir yolculuktur. Bu nedenle belirli aralıklarla öğretim programları da eksiklik ve yanlışlıklardan arındırılarak günün şartlarına uyarlanmakta ve güncellenmektedir. Dolayısıyla öğretim programlarına paralel olarak hazırlanan ders kitapları başta olmak üzere eğitim öğretim materyallerinde

de önemli değişiklikler olması kaçınılmazdır. Yapılan bilimsel çalışmalarda görülmektedir ki, her dönem yeniden hazırlanan ders kitapları da içerik, yazım kuralları, kavram yanlışları, eksik ya da yanlış bilgi verme gibi konularda birçok eksikliklere sahiptir (Aycan, Kaynar, Türkoğuz ve Arı 2002; Özay ve Hasenekoğlu, 2006; Şen ve Nakiboğlu, 2012; Yaşar, Karadaş ve Kırbaşlar, 2013). Bu nedenle ders kitaplarının sahip olduğu birçok özellik ve nitelik bakımından incelenmesi, eksiklik ve yanlışlıklarının giderilmesi oldukça önem kazanmaktadır.

Bir ders kitabının ne kadar etkili bir materyal olduğu, genel olarak bakıldığında, kitabın fiziksel özellikleri (fiziksel standartlara uyumu), eğitsel tasarımı (içerik-sunum sıralaması), görsel özellikleri ve dil-anlatım (ifade gücü)- imlâ gibi dört temel konuda incelenmesiyle anlaşılabilir (Ünsal ve Güneş, 2004). Ders kitapları öğrencilerin öğrenebilmesi için onlara gereken fırsatları sunabilmelidir. Öğretim programının benimsediği temel ilkeler doğrultusunda öğrencilerde eleştirel düşünme, problem çözme becerileri gibi birçok beceriyi de geliştirebilmesine katkı sağlamalıdır (Karamustafaoğlu, Salar ve Celep, 2015). Oysaki, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak dağıtılan ders kitaplarının, derslerde yeterli düzeyde kullanılmadığı görülmektedir. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında, öğretmenlerin ders kitaplarını içerik bakımından yeterli görmedikleri için pratikte çok sık kullanmadıkları, sadece ders planı hazırlamak ya da kazanımları takip edebilmek amacıyla kullandıkları ortaya çıkmıştır (Akkuş, Üner ve Kazak, 2014; Yazıcı ve İnce, 2015). Böyle bir problemin çözülebilmesi, elbette derslerin uygulayıcısı olan öğretmenlerin, ders kitaplarına yönelik olarak ne düşündüğünün tespit edilmesiyle mümkündür. Kaliteli düzeyde ve beklentileri karşılayabilen bir ders kitabı, öğretmenlerin ve öğrencilerin vazgeçemeyecekleri ve en sık kullandıkları öğretim materyali haline gelecektir. Bu nedenle bu çalışmanın en temel gerekçelerinden bir tanesi öğretmenlerin ders kitapları hakkındaki olumlu veya olumsuz düşüncelerinin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmaktır. Öğretimde kullanılacak olan ders kitaplarının eksiklik ve hatalarını her yönüyle

değerlendirip geliştirilmesini sağlamak, başta öğretmenler olmak üzere kitabı kullanan kişilerin de fikirlerini alarak mümkün olacaktır. Bu nedenle bu araştırmanın, program geliştirme süreçlerinde hazırlanan ders kitaplarının geliştirilmesinde ve eksikliklerinin giderilmesinde öğretmen, öğrenci ve kitap yazarlarına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; araştırma ve sorgulamaya dayalı öğretim yaklaşımına uygun olarak hazırlanan, 2013-2014 öğretim yılından itibaren 5. sınıflarda, 2014-2015 öğretim yılından itibaren ise 6. sınıflarda okutulmaya başlanan Fen Bilimleri ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir.

Yöntem

Bu çalışma, kalitatif araştırma kapsamında olgubilim yöntemiyle yürütülmüştür. Olgubilim çalışmalarının temel amacı, bir olgu ya da durum ile ilgili kişisel deneyimlerden yola çıkarak, o durum ile ilgili daha genel bir anlayış ortaya koymaktır (Creswell, 2013). Olgubilim çalışmalarında genellikle bir olgu ya da duruma ilişkin bireysel algıların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır. Kalitatif araştırmaların doğasına uygun olarak araştırma ile ilgili kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir. Burada amaç bir durum ya da olguyu derinlemesine anlayabilmek ve bilgi sahibi olmaktır. Bu nedenle çalışılacak grup çalışmanın amacına uygun özelliklere sahip olmalıdır. Bu tür çalışmalarda betimsel analizler oldukça ön plandadır ve doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir. Bu yöntemle araştırmanın temel problemini tanımlayabilecek temaların oluşturulması çabası bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada çalışma grubunu 2014-2015 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan toplamda 10 Fen Bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma, 2013 yılında oluşturulan yeni öğretim programına

uygun olarak hazırlanan ders kitaplarına yönelik olduğundan, öğretmenlerin bu ders kitaplarını kullanıyor olmaları esas alınmıştır. Her bir öğretmen, 5. ve 6. sınıf ders kitaplarını aktif olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacının çalışmada kullandığı yöntemle ilgili olarak, yapılan görüşmelerin amacına ulaşabilmesi bakımından kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiş ve araştırma grubu oluşturulmuştur. Olgubilim çalışmalarında genellikle uzun görüşmeler yapılmasından dolayı örnekleme katılacak bireylerin sayısı genellikle 10'u geçmeyecek şekilde olmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırma grubu oluşturulurken ve araştırmaya katılım gösteren 10 öğretmenin ders kitaplarına yönelik görüşleri alınırken gönüllülük esasına bağlı kalınmış ve çalışma kapsamında etik kurul onayı alınmıştır. Her bir öğretmenin adı Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10 olarak kodlanmış ve araştırmada bu şekilde ifade edilmiştir. Öğretmenlere ait demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Mülakatların yapıldığı öğretmenlere ait demografik özellikler (N=10)

Öğretmen	Demografik Özellikler				
	Cinsiyet	Yaş	Mesleki deneyim (yıl)	Öğrenim durumu	Çalıştığı yerleşim yeri
Ö1	Kadın	33	10	Lisans	Merkez
Ö2	Erkek	46	24	Lisans	Merkez
Ö3	Kadın	43	20	Lisans	Merkez
Ö4	Kadın	28	4	Lisans	Merkez
Ö5	Erkek	32	8	Lisans	İlçe
Ö6	Kadın	31	8	Lisans	Merkez
Ö7	Kadın	26	1	Lisans	İlçe
Ö8	Erkek	27	5	Lisans	Merkez
Ö9	Kadın	29	6	Lisans	İlçe
Ö10	Kadın	27	4	Lisans	İlçe

Tablo 1’de görüldüğü gibi, görüşmelere katılan öğretmenlerin tamamı lisans mezunudur. Bu öğretmenlerden 7’si kadın, 3’ü erkektir. Öğretmenlerin yaşları 26-46 arasında değişirken, buna bağlı olarak mesleki deneyimleri 1 yıl ile 24 yıl arasında değişmektedir. Son olarak 10 öğretmenin 4’ü ilçelerde çalışırken, 6 öğretmen il merkezlerinde çalışmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, nitel çalışmalarda oldukça sık kullanılan yöntemlerden biri olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından, araştırmanın problemine yönelik olan temalara uygun sorular hazırlanarak yarı yapılandırılmış mülakat formu oluşturulmuştur. Hazırlanan mülakat formları, alan uzmanı olan 3 eğitimci tarafından incelenmiş ve formların son şekli verilmeden önce uzmanların görüş ve önerileri alınmıştır. Böylece kapsam ve görünüş geçerliğin sağlanması hedeflenmiş ve bu aşamadan sonra mülakat soruları öğretmenlere uygulanmıştır. Öğretmenlerin her biri ile araştırmacı görüşerek uygun gün ve saat belirlenmiştir. Bir öğretmenle 5. ve 6. sınıf kitapları için yapılan görüşmeler farklı günlerde yapılmıştır. Yapılan görüşmeler yaklaşık 30-45 dakika arasında sürmüştür. Görüşme yapılan öğretmenlerin isteği doğrultusunda verilen cevaplar not alma yöntemi ile kaydedilmiştir. Bu süreç içinde araştırmacı önemli noktaları vurgulayarak öğretmenlere tekrar teyit ettirerek not almıştır. Yapılan görüşmeler esnasında öğretmenlerden ifade ettikleri görüşlerine yönelik sık sık teyit alınması ile araştırmanın iç geçerliğinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde öncelikle yapılan görüşmelerin tamamı temize çekilerek her bir öğretmenin mülakat verilerinin transkriptleri hazırlanarak, araştırmacı tarafından detaylı bir biçimde incelenmiştir. Elde edilen verilerdeki olgu ve kavramlar arası ilişkileri detaylı bir biçimde ortaya koyabilmek için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimsek, 2008). Daha sonra her iki

araştırmacı tarafından temize çekilmiş olan ham veriler her soru için ayrı ayrı olmak üzere benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmıştır. Olumlu ve olumsuz görüşler birbirinden ayrılmıştır. İki araştırmacının oluşturduğu gruplar karşılaştırılarak kodlar oluşturulmuştur. Böylece çalışmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra bu kodlamalar araştırmanın problem sorularına yönelik olarak görüş ve temalar haline getirilmiştir. Tüm veriler tablolar halinde düzenlenmiş ve analizler tamamlanmıştır. Analizler yapılırken zaman zaman görüşmeye katılan öğretmenlerin ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Araştırmanın Etik İzni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı = Amasya Üniversitesi Bilim Etik Kurulu Sosyal Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi=28.02.2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası= E.5758-30640013-044

Bulgular

Bu araştırmada, öğretmenlerin 5. ve 6. sınıf fen bilimleri ders kitaplarının belirli nitelikleri hakkında sahip oldukları görüşler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı, bu amaç doğrultusunda öğretmenlerle yaptığı görüşmelerden yola çıkarak altı tane tema oluşturmuştur. Bunlar; içerik, öğretim yaklaşımı, resimler, ünite sonu öğretim yardımcıları, laboratuvar etkinlikleri ve fiziksel özelliklerdir. Elde edilen bulgular aşağıda sırası ile sunulmuştur.

Öğretmenlerin 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin kullandıkları ders kitapları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, ders kitabının içerik bakımından öğretim programına uygun olarak hazırlandığı, günlük hayatla ilişkilendirmelerin yapıldığı ancak konuların yüzeysel anlatıldığı ve detaya girilmediği ifadeleri görülmektedir. Öğretim yaklaşımı bakımından incelendiğinde öğretmenler kitabın öğrencileri araştırmaya ve aktif düşünmeye sevk ettiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler laboratuvar etkinliklerinin öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu, kitabı fiziksel özellikler ve içeriğindeki resimler bakımından yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak bunların yanı sıra araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını ünite sonu öğretim yardımcıları bakımından kitabın oldukça yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. İfade edilen olumlu ve olumsuz görüşler Tablo 2’de ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Görüşmelere katılan her bir öğretmen temalarla ilgili birden fazla görüş bildirmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin 5. sınıf ders kitabı ile ilgili görüşleri

Tema	Olumlu Görüş	Olumsuz Görüş
İçerik	<ul style="list-style-type: none">• Öğretim programı ile uyumludur (5)• Günlük yaşantı ile ilişkili örnekler vardır (5)• Öğrenci seviyesine uygundur (1)• Basit ve anlaşılır bir dil ile anlatılmıştır (2)	<ul style="list-style-type: none">• Günlük yaşantıdan örnekler yeterli değildir (3)• Konular oldukça yüzeysel anlatılmıştır (5)
Öğretim Yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none">• Bilişsel düzey olarak yeterlidir (1)• Öğrencileri aktif ve araştırmacı olmaya yönlendiriyor (7)	
Resimler	<ul style="list-style-type: none">• İç tasarımı ve görsellik iyi (3)	<ul style="list-style-type: none">• Görsel olarak yetersiz (4)

Ünite Sonu Öğretim Yardımcıları	<ul style="list-style-type: none"> • Ünite sonlarında özet yazdırılan bölümler etkili (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ünite testleri oldukça yetersiz (7) • Etkinlikler çok basit ve yetersiz (7) • Kazanımları karşılamıyor (1) • Başka kaynaklara gereksinim duyuluyor (7) • Her bir öğrenci seviyesine yönelik değil (3)
	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencileri araştırmaya yönlendiriyor (5) 	<ul style="list-style-type: none"> • Etkinlikler konulara ve öğrenci seviyesine uygun (7) • Kolay bulunan malzemeler (6)
Laboratuvar Etkinlikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Basım kalitesi oldukça iyi (8) • Boyutları ideal düzeyde (7) • Yazı puntosu ideal (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kitap büyük ve hantal (3) • Kitabın kapak kısmı kalitesiz (6)
Fiziksel Özellikler		

() parantez içinde sayılar ilgili görüşü bildiren öğretmen frekansdır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öncelikle içerik teması açısından değerlendirildiğinde görülmektedir ki, genel olarak öğretmenler içeriğin öğretim programı ile uyumlu olduğunu (5), günlük yaşantıya hitap ettiğini (5) dile getirmişlerdir. Bununla birlikte konuların yüzeysel anlatıldığını da ifade etmişlerdir (5). Nitekim Ö2 kodlu öğretmenin ifadeleri şu şekildedir: “...İçerik incelendiğinde kazanımlarla uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak içerik çok yüzeysel kalmaktadır içeriğin daha da zenginleştirilmesi gerekmektedir. Davranış kazandırmada da böylece daha etkili olabilir...” Bir diğer olumsuz ifade olarak da Ö1 kodlu öğretmen günlük yaşantıdan örneklerin yetersiz oluşuna vurgu

yapmıştır: “...bence kitabın en önemli eksilerinden bir tanesi de örnekler konusudur. Öğrencilere bir konuyla alakalı ne kadar çok gündelik yaşantıdan örnekler verebilirsek o kadar güzel anlıyorlar. O yüzden kitap örnek açısından daha da zenginleştirilmelidir...”

Öğretim yaklaşımı temasına bakıldığında, kitabın öğretim programına uygun olarak hazırlandığını düşünen 5 öğretmen, aktif ve araştırmacı olmaya yönlendirdiğini düşünen 7 öğretmen bulunmaktadır. Bunlardan Ö5 kodlu öğretmen bu durumu, “...ders kitabı öğretim yaklaşımına uygun hazırlanmıştır. Bol bol soru sormaya yönlendiriyor. Ancak günlük hayattan daha çok örnekler verilirse öğrenciler için daha ilgi çekici olabilir. Böylece öğrenci daha çok araştırmak ister. Yani genel olarak öyle...” şeklinde ifade etmiştir.

Resimler temasında 3 öğretmen kitabın iç tasarımının iyi olduğunu ifade ederken, 4 öğretmen de görsellik bakımından yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Ö5 kodlu öğretmen bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “...kitabın daha çocuk kitabı tarzında olması lazım. İçinde de ne kadar çok resim olursa o kadar iyi olur. Yani biraz daha zenginleştirilebilir kitap resimler bakımından. Resimli olduğu zaman daha iyi anlarlar çünkü 5. sınıflar daha küçük yaş grubunda oldukları için yazıdan daha çok resimlerle ilgileniyorlar. Öyle daha iyi öğrenirler konuyu...”

Ünite testlerinin yetersiz olduğunu ve kaynak kitap kullanmak gerektiğini düşünen 7 öğretmen bulunmaktadır. Ayrıca testlerin her bir öğrenci seviyesini karşılamadığını da 3 öğretmen ifade etmiştir. Ünite sonu öğretim yardımcıları teması için öğretmenlerin neredeyse tamamı olumsuz ifadeler kullanmışlardır. Ö9 kodlu öğretmenin ifadeleri şöyledir: “...ders kitabı bol miktarda etkinlik içermesi açısından güçlü ve ilgi çekicidir. Bunun yanında içerik bazı temel bilgilerin verilmesi açısından ve ünite testleri açısından zayıf kalmaktadır. Öğrenci çalışma kitabının da kaldırılmasıyla testlerin eksikliği daha hissedilir bir boyut kazanmıştır...”

Laboratuvar etkinlikleri temasında, etkinliklerin kolay bulunan malzemelerden oluştuğunu ifade eden 6 öğretmen, etkinliklerin konulara ve öğrenci seviyesine uygun olduğunu

ifade eden 7 öğretmen, ancak etkinlikleri sayı bakımından az bulan 2 öğretmen bulunmaktadır. Bununla ilgili olarak Ö7 kodlu öğretmenin ifadeleri “...etkinlikler gerçekten konuya ve seviyeye uygun. Malzemeler laboratuvarda bulunuyor, bulunmasa bile günlük hayattaki pek çok malzemeden temin edilebiliyor...” şeklindedir.

Kitabın kaliteli kâğıda basıldığını söyleyen 8 öğretmen, kitap kapağının kalitesiz olduğunu ifade eden 6 öğretmen bulunmaktadır. Bunlardan fiziksel özellikler teması için temsil edici olan öğretmen ifadeleri ise şu şekildedir: “...kitabın boyutu öğrenciler için iyi. Kalitesi de güzel ama genelde gözlemlediğim kitabın içinden çok kapağı hemen yıpranıyor. O yüzden kapak daha kaliteli ve dayanıklı olsa daha güzel olabilir...” (Ö6 kodlu öğretmen).

Öğretmenlerin 6. Sınıf Ders Kitabı ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

6. sınıf öğretmenlerinin Fen Bilimleri ders kitabına yönelik görüşleri de 5. sınıf için olduğu gibi içerik, öğretim yaklaşımı, resimler, ünite sonu öğretim yardımcısı, laboratuvar etkinlikleri ve fiziksel özellikler olarak altı ana tema olarak sınıflandırılmıştır. Genel olarak bakıldığında, öğretmenler kitabın etkinliklerinin ve laboratuvar uygulamalarının öğrenci seviyesine uygun ve kolay uygulanabilir olduğunu, içeriğin programla uyumlu olduğunu, kitabın fiziksel özellikleri ve resimlerinin yeterli düzeyde olduğunu ancak ünite testlerinin oldukça yetersiz olduğunu ifade etmektedirler.

Öğretmenlerin olumlu ve olumsuz görüşleri Tablo 3’te verilmiştir. Görüşmelere katılan her bir öğretmen temalarla ilgili birden fazla görüş bildirmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin 6. sınıf ders kitabı ile ilgili görüşleri

Tema	Olumlu Görüş	Olumsuz Görüş
İçerik	<ul style="list-style-type: none">• Öğretim programı ile uyumludur (7)• Gündelik hayatla ilişkili örnekler bulunmaktadır (4)• Çok güzel tasarlanmış, dikkat çekici konular var (2)	<ul style="list-style-type: none">• Örnekler yetersiz (2)• Konu anlatımı açısından içerik yetersiz (5)• Bazı konu anlatımları öğrenci seviyesine yönelik değil (3)
Öğretim Yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencileri aktif ve araştırmacı olmaya yönlendiriyor (5)	
Resimler	<ul style="list-style-type: none">• İç tasarımı güzel ve görsellik iyi (3)	<ul style="list-style-type: none">• Görseller net değil, bazıları anlaşılıyor (4)• İç tasarımı ve renkleri daha kaliteli olabilir (3)
Ünite Sonu Öğretim Yardımcıları	<ul style="list-style-type: none">• Çok etkinlik var ve kolay uygulanabilir (8)	<ul style="list-style-type: none">• Ünite testleri yetersiz (10)• Ekstra kaynak gerekiyor (7)• Sorular daha kaliteli olabilir (5)
Laboratuvar Etkinlikleri	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenciyi araştırmaya yönlendiriyor (4)• Etkinlikler öğrenci seviyesine göre, kolay uygulanabilir (10)• Günlük hayatta olan ve kolay bulunan malzemeler (5)	
Fiziksel Özellikler	<ul style="list-style-type: none">• Kaliteli kağıda basılmış (6)	<ul style="list-style-type: none">• Çok kalın bir kitap (5)• Kapak kalitesiz (4)

() parantez içinde sayılar ilgili görüşü bildiren öğretmen frekansdır.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğretmenler içerik konusunda öğretim programı ile uyumlu olduğunu ancak konu anlatımı bakımından yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Ö2 kodlu öğretmenin ifadeleri şöyle özetlemektedir: “...her ne kadar içerik öğretim programı ile örtüşse de bence kitaplardaki içerik çok yüzeysel kalmakta bu yüzden içeriğin daha da zenginleştirilmesi lazım...”

Kitapta kullanılan öğretim yaklaşımının öğrencileri aktif olmaya ve araştırmaya yönlendirdiğini Ö9 öğretmeni şöyle ifade ediyor: “...kitapta her konunun sonunda ara, bul, hazırlan diye bölümler var. Öğrencilerin konu ile ilgili güncel araştırma yapmalarına olanak sağlıyor, bu da çocukların birlikte ortak iş çıkarma becerisini geliştiriyor...”

Resimler temasında kitabın iç tasarımının ve görselliğinin iyi düzeyde olduğunu düşünen öğretmen sayısı 3 iken, 4 öğretmen de görsellerin net olmadığını ve anlamadığını ifade etmiştir.

Ünite sonu öğretim yardımcılarını temasında öğretmenlerin tamamı ünite testlerinin yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Yine aynı şekilde 7 öğretmen kaynak materyallere ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir. Ö3 kodlu öğretmenin ifadeleri şu şekildedir: “...kitaptaki etkinliklerin, örnek soruların çok yeterli olmadığını düşünüyorum. Boşluk doldurmadır, doğru yanlıştır, dallanmış ağaç, anlam çözümleme tablosu gibi alternatif ölçme araçlarına zaman zaman yer verilmiş ama her üniteye bunların hepsi yok tabii. Özellikle bizim öğrencilerimiz hep çoktan seçmeli testle bilgileri ölçülüyor. Şimdi TEOG'da olduğu gibi bu yüzden de ders kitaplarına da biraz daha fazla sayıda çoktan seçmeli test koyabilirler...”

Öğretmenlerin tamamı laboratuvar etkinliklerinin güzel, öğrenci seviyesine uygun ve kolay uygulanabilir olduğunu düşünmektedirler.

Fiziksel özellikler temasında bulunan olumsuz ifadelerle bakıldığında ise, öğretmenler kitabın çok kalın olduğunu (5), kapağın kalitesiz olduğunu (4) ifade eden öğretmenler olduğu gibi, kaliteli kâğıda basıldığını düşünen 6 öğretmen

bulunmaktadır. Ö1 kodlu öğretmenin ifadeleri ise şöyledir: “...bu yılki altıncı sınıf kitabı oldukça kalın, sayfa sayısı çok fazla. Bu da öğrencileri daha derse başlamadan bile gözlerinin korkmasına sebep oluyor. Bun konuda değişen müfredat da etkili tabi. Aslında yazımın puntosu oldukça büyük ve aralıklı yazılmış ama sayfa sayısının çokluğu okumada ve taşımada öğrencilere zorluk yaşıyor. Bunun yerine iki dönem şeklinde ayrı kitaplar şeklinde ayarlanabilirdi. Kâğıdın yapısı ve kalitesi güzel. Bu konuda herhangi bir sorun yok. İçerisindeki görsellerde iyi ve yeterli...”

Tartışma ve Yorum

Bu bölümde 2013 yılında yenilenen fen bilimleri dersi öğretim programının ardından geliştirilen ve kullanılan 5. ve 6. sınıf fen bilimleri ders kitapları, öğretmen görüşleri doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın birinci teması olan içerik temasına bakıldığında, öğretmenlerin her iki kitap için de genellikle içeriğin öğretim programı ile uyumlu hazırlandığını ve yeterli düzeye örneklerin yer aldığını ifade ettikleri görülmektedir. Ancak her iki kitap için de konuların oldukça yüzeysel anlatıldığı gibi olumsuz düşünceler de ifade edilmiştir. Literatür incelendiğinde, içeriğin yetersiz olduğuna ilişkin bulgular elde eden çalışmaların olduğu görülmektedir (Atıcı, Keskin Samancı ve Özel, 2007; Karamustafaoğlu, Salar Celep, 2015; Uzuntiryaki ve Boz, 2006). Kırbaşlar, Güneş, Avcı, ve Atalar (2012) ise, ders kitaplarında bilimsel içerik olarak kavramlara değinmişlerdir. Ders kitaplarının yalnızca kavram yanlışlarına sebep olmakla kalmayıp, kavram yanlışısının asıl kaynağı haline gelebildiğini ifade etmişlerdir. Nitekim bu çalışmada da ders kitaplarının kavram ve kazanımları yeterli düzeyde karşılamadığı ve başka kaynaklara ihtiyaç duyulduğu öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Öğretim yaklaşımı temasında, öğretmenlerin çoğunluğu her iki kitabın da öğrencileri aktif birer araştırmacı olmaya yönlendirdiğini ifade etmiştir. Öğretim programında yapılan revize çalışmalarının ardından araştırma-sorgulamaya dayalı

bir fen öğretimi benimsenmiştir. Buna bağlı olarak da Fen Bilimleri ders kitaplarının da her anlamda bu yaklaşımı yansıtması beklenir. Ancak yapılan çalışmalarda bu durumun tersi sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur. Bostan Sarioğlu, Can ve Gedik, yaptıkları çalışmada (2016), 6. sınıf Fen Bilimleri ders kitabında bulunan etkinliklerin bu yaklaşıma uygunluğunu araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, inceledikleri 12 etkinlikten yalnızca yarısının araştırma-sorgulamaya dayalı yaklaşıma uygun olduğunu, diğer yarısının da geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine benzer bir şekilde, Yücel ve Özkan (2013), inceledikleri ders kitabındaki kazanımların yeni öğretim yaklaşımına uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Güneş, Sağdıç ve Laçın Şimşek, (2018) yılında yaptıkları çalışmada, toplamda 5 tane Fen Bilimleri ders kitabı incelemişler ve inceledikleri kitaplarda yer alan etkinliklerin genel anlamıyla araştırmaya dayalı fen öğretimini destekleme durumlarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada ise öğretmenlerin çoğunluğu 5. ve 6. sınıf ders kitaplarının öğretim programına uygun olduğunu ve öğrencileri araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenmeye yönlendirdiğini ifade etmişlerdir. Bu bakımdan çalışmanın literatürdeki çalışmalardan farklı olduğu söylenilebilir.

Araştırmada ders kitaplarının resimler temasına yönelik olarak, öğretmenler kitapların daha da geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Özellikle 5. sınıf öğrencilerinin yaşça daha küçük olmalarından dolayı görsellik, renk, iç tasarım gibi unsurlardan daha olumlu etkilendikleri ifade edilmiştir. Konu ile ilgili olarak benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Aybek, Çetin ve Başarır, 2014; Balım, İnel ve Evrekli, 2008; Çeken, 2011; Uçar ve Somuncuoğlu Özerbaş, 2017). Uçar ve Somuncuoğlu Erbaş (2016), yaptıkları çalışmada öğretmenlerin, kitapların görsel tasarımı ile ilgili maddelerden en çok “görsel öğelerin renkli olması” maddesine katıldıklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte, Atıcı, Keskin Samancı ve Özel (2007), Yıldırım ve Ateş (2003), Karamustafaoğlu ve Üstün (2005) ise yaptıkları çalışmalarda inceledikleri ders kitaplarının sahip olduğu görsel unsurlar bakımından yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu

durumdan farklı olarak bu çalışmada genel anlamda kitapların görsellik bakımından geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ünite sonu öğretim yardımcıları teması hakkında öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde görülmektedir ki, hem 5. sınıf hem de 6. sınıf ders kitapları için en dikkat çekici ifadeler bu temada bulunmaktadır. Çünkü her iki kitap için de öğretmenlerin tamamı ünite sonlarında yer alan testlerin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumun, çalışma kitaplarının kaldırılması ve Milli Eğitim Bakanlığının öğretmenlere destekleyici kaynak kitaplar önermemesinin bir sonucu olduğu düşünülebilir. Bu duruma benzer olarak Karamustafaoglu, Salar ve Celep, (2015) inceledikleri kitapta, öğretmenlerin ölçme-değerlendirme bölümlerinin kazanımları karşılaması bakımından olumlu bulduklarını ancak sayı olarak yetersiz bulduklarını vurgulamışlardır. Kitapta ünite sonlarında proje, performans ödevleri ve değerlendirme ölçeklerinin olmamasını bir eksiklik olarak ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak, Baki (2012), farklı bir bakış açısıyla yaptığı çalışmasında, öğretmenlerin ünite sonu değerlendirme bölümlerini daha çok ev ödevi olarak verdiklerini tespit etmiştir.

Laboratuvar etkinlikleri temasında, öğretmen görüşleri genellikle etkinliklerin yeterli düzeyde olduğu ve kolay ulaşılabilen araç gereçlerde yapılabildiği yönündedir. Bu anlamda çalışma, Karamustafaoglu ve Üstün (2005)'ün çalışması ile benzer sonuçlara sahiptir. Ancak, Özdemir ve Yanık (2017), inceledikleri fen kitaplarının içerdiği etkinliklerin öğrencileri bilişsel olarak aktif hale getirmede ve sorumluluk almalarında yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Farklı sınıf seviyelerindeki kitapları inceleyen ve benzer bulgulara ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Karakuş ve Mengi, 2014; Yıldız Feyzioğlu ve Tatar, 2012).

Son olarak fiziksel özellikler teması incelendiğinde, öğretmenler kitapların basımının gayet kaliteli olduğunu ve boyutlarının da ideal olduğunu ifade etmekle birlikte, her iki kitap için de kitap kapaklarının çok çabuk yıprandığını dile getirmişlerdir. Literatürde kitap boyutlarının uygun ölçülerde

olduğu bulgusuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Aşçı, 2014; Bağcı, 2007; Keser, 2004; Uçar ve Somuncuoğlu Özerbaş, 2017; Uluşık, 2008). Ayrıca Keser (2004) ve Uluşık (2008) yaptıkları çalışmalarda inceledikleri kitapların kapaklarını dayanıklılık konusunda geliştirilmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Bu bakımdan, yapılan çalışmanın benzer çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir.

Sonuçlar

Bu bölümde, çalışmada yapılan tartışma ve yorumlardan varılan sonuçlar ele alınmıştır.

2014-2015 yılında okutulan 5. ve 6. sınıf Fen Bilimleri ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi sonucunda, kitapların içerik bakımından öğretim programı ile uyumlu olsa da konuların çok yüzeysel anlatıldığı görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada söz konusu olan iki ders kitabı öğretmen görüşlerine göre araştırma-sorgulamaya dayalı yaklaşıma uyumlu olarak, öğrencileri aktif ve araştırmacı olmaya yönlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Resimler teması için bakıldığında, her iki sınıf düzeyi için de öğretmenlerin yarısının kitapların yeterli olduğunu, diğer yarısının ise geliştirilmesi gerektiğini ifade ettikleri sonuçlara ulaşılmıştır.

Laboratuvar etkinlikleri bakımından incelendiğinde 5. sınıf ders kitabı için öğretmenlerin 7'si, 6. sınıf kitabı için de öğretmenlerin tamamı etkinliklerin yeterli ve öğrenci seviyesine uygun olduğunu ifade etmiştir. Bu durum araştırmanın elde edilen ders kitabına yönelik olumlu sonuçlarındandır.

Öğretmenlerin her iki kitap için de oldukça yetersiz buldukları ve olumsuz görüş ifade ettikleri bölümün, ölçme değerlendirme faaliyetlerinin olduğu ünite sonu öğretim yardımcısı bölümü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak öğretmenler ders kitaplarının her ne kadar kaliteli kâğıda basılmış ve boyutlarının ideal olduğunu ifade

etseler de kitap kapaklarının kısa sürede yıprandığını da dile getirmeleri, araştırmanın bir diğer sonucudur.

Öneriler

Yürütülen çalışmanın sonuçlarına yönelik geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan yola çıkılarak, kitaplardaki en büyük eksiklik olan ölçme-değerlendirme bölümleri gözden geçirilmeli ve zenginleştirilmelidir.

Kitaplarda yer alan etkinliklerin öğretim programı ile ne derece uyumlu olduğu, araştırmaya dayalı öğrenmeyi ne derece desteklediği sınıf ortamlarında incelenerek eksiklikler tespit edilmelidir.

Ders kitaplarının içeriği ders saatleri ile karşılaştırılmalı ve gerekirse içerik zenginleştirilmelidir.

Kitapların fiziksel özellikleri bakımından daha uzun ömürlü hale getirilmesi için baskı ve kapak kalitesi artırılmalıdır.

Kitapların içindeki görseller zenginleştirilmeli ve renk ve baskı bakımından daha kaliteli hale getirilmelidir.

Ders kitaplarının niteliğinin artırılmasında, kitapların uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüş ve önerileri mutlaka dikkate alınmalıdır.

Ders kitapları eğitim alanında her dönemin en vazgeçilmez materyallerinin başında gelmektedir. Bu nedenle kitapların tasarımı, içeriği, fiziksel yapısı, bilimsel yönden doğruluğu gibi birçok konuda her dönem incelenmeli ve mevcut eksiklikler giderilmelidir.

Bu eksikliklerin giderilmesine katkı sunmak amacıyla ders kitaplarını farklı sınıf düzeyleri ve farklı özellikler bakımından inceleyen bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Akçay, H., Feyzioğlu, B. & Tüysüz, C. (2003). The effects of computer simulations on students' success and attitudes in teaching chemistry. *Educational Sciences: Theory&Practice*, 3(1), 7-26.
- Akkuş, H., Üner, S. & Kazak, Ö. (2014). Öğretmen ve öğrencilerin ortaöğretim kimya ders kitaplarından nasıl faydalandıklarını ve ders kitaplarının içeriği hakkında öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1035-1048.
- Aşçı, İ. (2014). *İlköğretim beşinci sınıf fen ve teknoloji ders kitabının içerik ve görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atıcı, T., Keskin Samancı, N. & Özel, Ç.A. (2007). İlköğretim fen bilgisi ders kitaplarının biyoloji konuları yönünden eleştirel olarak incelenmesi ve öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 115-131.
- Atıla, M. E., (2012). *Fen ve teknoloji dersi öğretim programındaki yapılandırıcılığa dayalı öğelerin öğretmenler tarafından algılanışı ve uygulanışı*. (Yayımlanmış doktora tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Aybek, B., Çetin, A. & Başarır, F. (2014). Fen ve teknoloji ders kitabının eleştirel düşünme standartları doğrultusunda analiz edilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 313-325.
- Aycan, Ş., Kaynar, Ü. H., Türkoğuz, S. & Arı, E. (2002). İlköğretimde kullanılan fen bilgisi ders kitaplarının bazı kriterlere göre incelenmesi. 5. *Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, ODTÜ, Ankara.
- Bağcı, H. (2007). *9.sınıf bilgi ve iletişim teknolojileri ders kitabının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Baki, Ç. (2012). *6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğrenci çalışma kitaplarının kullanım durumlarının öğretmen ve öğrenci*

görüşlerine göre değerlendirilmesi (Rize örneği). (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

- Balım, A. G., İnel, D. & Evrekli, E. (2007). İlköğretim altıncı sınıf fen ve teknoloji ders kitabının incelenmesi ve ders kitabına ilişkin öğrenci görüşleri. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti VI. Uluslararası Eğitim ve Teknoloji Konferansı, KKTC.*
- Bostan Sarıoğlan, A., Can, Y. & Gedik, İ. (2016). 6. sınıf fen bilimleri ders kitabındaki etkinliklerin araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme yaklaşımına uygunluğunun değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(3), 1004-1025.*
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Çeken, R. (2011). İlköğretim fen ve teknoloji ders kitaplarında kalp ve akciğer ile ilgili şekillerin içerik analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(3), 903-912.*
- Güneş, Y.İ., Sağdıç, F., & Laçın Şimşek, C. (2018). Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarındaki etkinliklerin araştırmaya dayalı öğrenmeyi destekleme durumlarının belirlenmesi. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education. 2(2), 28-38.*
- Karakuş, M., & Mengi, F. (2014). Ortaokul 7. sınıf fen ve teknoloji dersi kılavuz kitabının içerdiği öğretim etkinlikleri açısından incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi. 9, 213-235.*
- Karamustafaoğlu, O. & Üstün, A. (2005). Türkiye’de yürürlükte olan fen bilgisi 7. sınıf ders kitabının değerlendirilmesi: Bir durum çalışması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(1), 1-14.*

- Karamustafaoğlu, S. & Salar Celep, A. (2015). Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri ders kitabına yönelik öğretmen görüşleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 93-118.
- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 261-280.
- Kırbaşlar, G., Güneş, Z., Avcı, F. & Atalar, A. (2012). Fen ve teknoloji ders kitaplarında “madde ve değişim” öğrenme alanındaki bazı kavramların ve örneklemelerin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 61-83.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2nd Edition)*. Thousands Oaks, CA: Sage.
- Morgil, F.İ. & Yılmaz, A. (1999). Lise X. sınıf kimya II ders kitaplarının öğretmen ve öğrenci görüşleri açısından değerlendirilmesi. *BAÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 26-40.
- Özay, E. & Hasenekoğlu, İ. (2007). Lise 3 biyoloji ders kitaplarındaki görsel sunumda gözlenen bazı sorunlar. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 80-91.
- Özdemir, G. & Yanık, H. B. (2017). Beşinci sınıf fen bilimleri ders kitabında yer alan etkinliklerin veriler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(Özel Sayı), 203-221.
- Şen, A.Z. & Nakiboğlu, C. (2012). Ortaöğretim kimya ders kitaplarının bilimsel süreç becerileri açısından incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 47-65.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2019). Taslak ders kitabı ve eğitim araçları ile bunlara ait e-çeriklerin incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler ve açıklamaları incelenmesinde değerlendirmeye esas olacak kriterler, Ankara.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_08/26172658_Kitap_Ynceleme_deg_kriter.pdf, erişim tarihi: 10.01.2020

- Uçar, C. & Somuncuoğlu Özerbaş, D. (2016). Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri ders kitabının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1373-1388.
- Uluşık, M. (2008). *İlköğretim 5. sınıf matematik ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Uzuntiryaki, E. & Boz, Y. (2006). Öğretmen adaylarının ders kitabı kullanımıyla ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 212-220.
- Ünsal, Y., & Güneş, B. (2002). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak m.e.b ilköğretim 4. sınıf fen bilgisi ders kitabına fizik konuları yönünden eleştirel bir bakış. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 107-120.
- Ünsal, Y., & Güneş, B. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB lise 1.sınıf fizik ders kitabına eleştirel bir bakış. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 305-321.
- Yaşar, I.Z., Karadaş, A. & Kırbaşlar, F.G. (2013). 6-8. sınıf fen ve teknoloji dersi kitaplarındaki "madde ve değişim" öğrenme alanı etkinlikleri ile programdaki kazanımların incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 65-90.
- Yazıcı, M., & İnce, F. (2015). Ortaokul fen ve teknoloji öğretiminde kullanılan çalışma kitaplarının kullanım durumunun öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *KSU Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 227-260.
- Yıldırım, Ü. N. & Ateş, S. (2003). İlköğretim 7. sınıf fen bilgisi ders kitabının fen bilgisi öğretmenlerine göre yeterlilik derecesinin araştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(5), 78-86.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız Feyzioglu, E., & Tatar, N. (2012). Fen ve teknoloji ders kitaplarındaki etkinliklerin bilimsel süreç becerilerine ve yapısal özelliklerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37, 108-125.
- Yücel, E. Ö. & Özkan, M. (2013). 2013 fen bilimleri programının 2005 fen ve teknoloji programıyla çevre konuları açısından karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 237-265.

Teachers' Opinions about 5th and 6th Grade Natural Sciences Textbooks[†]

Merve Yücel^{1,*†} and Sevilay Karamustafaoglu²

¹ Ondokuz Mayıs University, Turkey

² Amasya University, Turkey

Received: 25.02.2020 - Revised: 18.05.2020 - Accepted: 20.05.2020

Citation: Yücel, M. and Karamustafaoglu, S. (2020). Teachers' opinions about 5th and 6th grade natural sciences textbooks. *Amasya Education Journal, 9(1)*, 93-120.

Summary

Problem Statement: In 2013 and 2017, the current curriculum was revised and updated. In the revised science curriculum, the learning environments in which the student is active and the teacher in a guide and guiding position was stated. In order to achieve the goals of the curriculum. Teaching materials are as important as learning environments. Textbooks, frequently used as materials, are the most important resource for teachers and students. However, there are studies in the literature that conclude teachers do not use textbooks in their classes because they find them insufficient. For this reason, it is very important to examine the textbooks in terms of their features and qualities, and to correct their deficiencies and mistakes. Therefore, one of the main reasons for this study; to contribute to revealing the positive or negative thoughts of the teachers about the textbooks.

*Corresponding Author: Phone: +90 505 2121222, e-mail: merveozkan05@gmail.com

[†] This study was produced from the first author's master thesis under the supervision of the second author.

ISSN: 2146-7811, ©2020

Purpose of the Study: In 2013, science education curriculum was revised and research-inquiry based teaching approach was adopted. Along with the renewed program, textbooks were also rewritten. It is thought that this research will contribute to teachers, students and authors in the development of the textbooks prepared in the program development processes and in eliminating their deficiencies. For this reason, the purpose of study, prepared in accordance with the research and inquiry-based teaching approach. And the evaluation of 6th grade Science course books in line with the opinions of teachers

Method(s): This study was carried out by the method of phenomenology. The main purpose of case studies is to reveal a more general understanding of a situation. In this research, 10 science teachers constitute the working group. These teachers stated that they actively used the new textbooks in their teaching. Depending on the method used by the researcher in the study, easy access sampling method was preferred in order to reach the purpose of the interviews. Questions were prepared by the researcher in accordance with the themes related to the problem of the research and interviews were made with the study group. The interviews took approximately 30-45 minutes. The responses given by the interviewees were recorded by taking notes method. Positive and negative opinions were separated from each other in the analysis of the data. Later, these opinions were grouped and themes were created. Themes are arranged in tables and analyzes are completed.

Findings and Discussions: It is seen that teachers stated textbooks were prepared in accordance with the curriculum as content but the subjects were explained very superficially. The books were appropriate both in terms of laboratory practices and the student level by teachers. Moreover, the other positive opinion is that materials are among the other materials which are easily available. It was stated that both books are sufficient in terms of size and visuality. However, it was expressed as a negative opinion that the cover of the book was worn very quickly. The most negative view of the teachers is that the end of the units does not have the features they expect. However, the most positive view of the teachers is that the physical properties of the book should be successful. In the literature, there are studies that have been stated that the books should be developed in terms of content, teaching approaches and physical properties in the studies on

textbooks. However, there are also studies that reach positive results regarding books.

Conclusions and Recommendations: According to the teachers' opinions, it was concluded that the 5th grade science textbook did not have sufficient assessment and evaluation sections, however, it had sufficient features in terms of appearance and appeal to the eye. In addition, it was concluded that teachers found the content insufficient. For the 6th grade textbook, it was concluded that all the teachers think that the activities in the book are appropriate and easily applicable to the student level. However, the teachers expressed that the teaching aids in the end of the book were the most inadequate sections. Therefore, the assessment and expressed that sections of both books at the end of each unit should be reviewed and deficiencies should be eliminated. The quality of the visuals in the books should be improved and the cover should be more robust. Textbooks should be evaluated and improved every semester.

Keywords: Textbook, Teachers' Opinions, Science

Araştırmanın Etik İzni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Amasya Üniversitesi Bilim Etik Kurulu Sosyal Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 28.02.2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E.5758-30640013-044